

Protokoll fört vid pleniföredragning

Finansavdelningen

Budget- och finansieringsbyrån, F1a

Närvarande
KS, MP, CG, AZ, JJFrånvarande
AH, IZJusterat
OmedelbartOrdförande
Lantråd
Katrín SjögrenFöredragande
Minister
Mats PerämaaProtokollförare
Avdelningschef
Björn Snis

Nr 1

Lagtingets beslut med anledning av
landskapsregeringens förslag till tredje ändring av
budgeten för år 2024 (BF 6 och 6a/2023-2024)

ÅLR 2024/6119**Beslut**

Lagtingets beslut antecknades till kännedom.

Nr 2

Förslag till första ändring av budgeten för år 2025

ÅLR 2025/315

1 F1a

Beslut

Förslaget allmänna motivering, sifferstat, detaljmotivering och budgeterad
resultaträkning godkändes.

Besluts överlämna förslaget till lagtinget såsom budgetförslag nr 3/2024–2025.

Nr 3

Landskapsregeringens svar med anledning av vicetalman
Marcus Måtar m.fl. till landskapsregeringen riktade
spörsmål, S1/2024-2025

ÅLR 2025/249

2 F1a

Beslut

Landskapsregeringens svar med anledning av vicetalman Marcus Måtar m.fl. till
landskapsregeringen riktade spörsmål, S1/2024-2025, angående principer för bruk av
medel från Ålands penningautomatförenings verksamhet.

Landskapsregeringen beslöt avge svar **enligt bilaga 1, F1a25P01**.

Till Ålands lagting

Svar på spørgsmål

Principer för bruk av medel från Penningautomatföreningens verksamhet

- Spørsmål nr 1/2024-2025

Med stöd av 37 § i lagtingsordningen har vicetalman Marcus Måtar m.fl. i form av ett spørsmål frågat vilka principer som styr bruk av medel från Penningautomatföreningens verksamhet. Med anledning av spørsmålet ger landskapsregeringen följande skriftliga svar.

Det fördelningsbara beloppet

Hur fördelningen av nettoavkastningen från Ålands penningautomatförening ska hanteras regleras i LF (1993:56) om Ålands Penningautomatförening och dess verksamhet §§ 17-19. Där framgår att de medel som inflyter genom föreningens verksamhet ska upptas i landskapets budget och användas för att främja och stöda allmännyttigt och annat allmänt ändamål samt för att främja projekt som kan antas gynna föreningens verksamhet och ändamål. Avkastningen från Ålands penningautomatförening fördelas i enlighet med vad som årligen tas upp i landskapets budget som fördelningsbart belopp.

Ålands penningautomatförenings fördelningsråd behandlar och ger sitt utlåtande avseende fördelningen utgående från de fördelningsprinciper som landskapsregeringen fastställt, varefter landskapsregeringen fattar beslut om fördelning av lån och stöd till särskilda mottagare eller för särskilda ändamål.

Ofördelade medel ska reserveras hos landskapet på ett särskilt balanskonto. De medel som budgeterats för allmännyttiga ändamål inom landskapets budget är de medel som inte fördelats till tredje sektorn.

Avvikelser

Lotteriskattelagen ändrades temporärt för verksamhetsåren 2021-2023, så att lotteriskattesatsen för ett lotteri som ordnas med ensamrätt var drygt halverad. Därmed förbättrades Ålands penningautomatförenings resultat medan landskapets intäkter från skatteavräkningen enligt självstyrelselagen sjönk. Ålands penningautomatförening betalade för dessa verksamhetsår en ökad avkastning, motsvarande den minskade lotteriskatten, vilken använts i landskapets budget för allmänna åtgärder. Totalt har också 30 miljoner euro reserverats för att täcka stöd till tredje sektorn ifall Ålands penningautomatförening skulle uppvisa ett sämre resultat, t.ex. i samband med att Finland inför licenssystem för penningspel.

Även under inledningen av Covid-19-pandemin använde landskapsregeringen sig av ett avvikande förfarande, då sammanlagt drygt 11,8 miljoner euro av de reserverade penningautomatmedlen användes för att täcka extrakostnader som uppstod till följd av pandemin. Detta förfarande beskrivs i tilläggsbudgeterna 2 och 5 för år 2020, och har sålunda omfattats och godkänts av det då sittande lagtinget.

Utöver detta har extra uttag från Ålands penningautomatförening genom åren gjorts i ett antal olika budgetar i syfte att användas för olika ändamål. Nedan följer ett antal exempel under tidsperioden 2006-2015:

- Åren 2006 – 2009: 17,25 miljoner euro för uppförandet av Alandica Kultur och Kongress.
- Åren 2014 - 2015: drygt 13,6 miljoner euro för utveckling och sysselsättning. Fördelat på ett 30-tal moment i budgeten för bl.a. it-relaterad utveckling, utredning- och planering för korttrutt inklusive två nya färjor, samhällsreform, Ålands museums basutställning, utbildning jämställt Åland, översyn av vallagstiftningen, sysselsättningsfrämjande utbildning, oljeskyddsinvesteringar och anskaffning av naturskyddsområden.
- Åren 2014-2017 avsattes 18,6 miljoner euro för Geriatrisk klinik, men det blev inte förverkligat i och med att fastighetsförvaltningen för ÅHS överfördes till Fastighetsverket

Fördelningen av penningautomatmedel i Ålands budget för år 2025

Av kapitel motiveringen till kapitel 350 Penningautomatmedel i budgeten för år 2025 framkommer att Ålands Penningautomatförening, i den ordning penningautomatförordningen (1993:56, 17 §) föreskriver, har meddelat om det fördelningsbara beloppet för år 2024, dvs. det belopp som fördelas i budgeten för 2025. Med beaktande av detta har lagtinget godkänt att 20 miljoner euro upptas som inkomst och att dessa medel fördelas så att 15 miljoner euro utgör stöd och lån till tredje sektorn, medan 5 miljoner euro utgör ett extra uttag till landskapsregeringens disposition.

Därtill finansieras en ny omgång av den tvååriga utbildningen inom informations- och kommunikationsteknik ("grit:lab") med 400.000 euro av penningautomatmedel.

Donationer från Ålands penningautomatförening

Till följd av Rysslands anfallskrig mot Ukraina har Ålands penningautomatförening vid två tillfällen, med landskapsregeringens godkännande, gjort penningdonationer till Ukraina.

Vid båda dessa tillfällen har det avsett medel som penningautomatföreningen fortfarande själva förfogar över inom ramen för sin verksamhet och som ännu inte avskiljts som fördelningsbart belopp till landskapsregeringen. I och med att de inte avskiljts att ingå i det fördelningsbara beloppet så är donationerna jämförbara med penningautomatföreningens övriga verksamhetskostnader. Det är endast det belopp som avskiljs som fördelningsbart belopp som ingår i Ålands budget och därmed fördelas och hanteras enligt de principer som gäller för fördelningen av dessa medel.

Eftersom det ändå rör sig om kostnader som kan betraktas vara av extraordinarie natur har Ålands penningautomatförening, innan donationerna gjorts, inhämtat landskapsregeringens godkännande och därmed förankrat sitt agerande hos landskapsregeringen genom följande ägarbeslut:

Beslut vid pleniföredragning den 3 mars 2022 då landskapsregeringen beslöt att ge Ålands penningautomatförening i uppdrag att utbetala ett

bistånd om 150.000 euro till Finlands Röda kors Katastroffond samt 150.000 euro till FN:s flyktingorgan UNHCR, att användas för humanitärt bistånd för flyktingar från Ukraina.

Beslut vid enskild föredragning den 3 december 2024, då landskapsregeringen beslöt att genom ägardirektiv efter avstämning och klarering med utrikesministeriet godkänna att Ålands Penningautomatförening gör en donation om 3 miljoner euro till det av Olena Zelenska Foundation bedrivna projektet "Safe Schools for Ukraine" i syfte att finansiera en upprustning av bombskydd i skolbyggnader och daghem i fyra regioner i Ukraina.

Humanitärt bistånd som Ålands landskapsregering givit

Utöver de donationer som Ålands penningautomatförening gjort har även landskapsregeringen vid tre tillfällen givit humanitärt bistånd ur landskapets budget.

I tilläggsbudget 1/1999 togs ett anslag om 1 miljon mark upp att användas för humanitärt bistånd i samband med Kosovokrisen.

I tilläggsbudget 3/2004 togs ett anslag om 50.000 euro upp att användas för återuppbyggnadsarbetet efter tsunamikatastrofen i sydostasien.

I grundbudgeten för 2006 togs ett anslag upp för bistånd till Röda korsets katastroffond att användas för humanitärt bistånd till Pakistan.

Vid samtliga tillfällen har lagtinget uttryckt önskemål att landskapsregeringen utarbetar generella principer och kriterier för bistånd.

Behov av att se över regelverket för användningen av penningautomatmedel

Ålands penningautomatförening grundades 1966. Föreningens syfte var att samla in pengar till samhällsnyttiga ändamål på Åland med hjälp av underhållande spel. Inledningsvis handlade detta om några enstaka spelautomater. Sedan dess har penningautomatföreningen utvecklats från en liten lokal spelförening till ett internationellt storföretag.

Regelverket för hur penningautomatmedel får användas skapades således i en tid då penningautomatföreningens verksamhet var på en helt annan nivå än vad den är idag. De medel som avkastades från den verksamheten motsvarade ganska långt det behov av stöd som då fanns för att främja och stöda allmännyttiga och andra allmänna ändamål. Landskapslagen om lotterier är från 1966 och landskapsförordningen om Ålands Penningautomatförening och dess verksamhet är från 1993. Sedan en längre tid tillbaka har det därför funnits ett stort behov av att uppdatera och förnya regelverket så att det bättre motsvarar den verksamhet som Ålands penningautomatförening bedriver och de penningvolymerna som genereras idag.

I budgeten för år 2022 togs det in skrivningar gällande behovet av att se över hur reserverade penningautomatmedel på bästa sätt kan komma det åländska samhället till godo. Där hänvisas också till att landskapsregeringen i det arbetet ska beakta det slutbetänkande som år 2020 togs fram av en parlamentarisk kommitté (Dnr 2020/1222). Även i slutrapporten från den parlamentariska kommittén för finanspolitiskt ramverk 2022 (Dnr 2022/1874) konstaterades att frågan om förändrade principer gällande hanteringen av avkastningen från PAF är komplex och att landskapsregeringen behöver ta ställning i frågan i samband med att ramverket träder i kraft. Denna avsikt förtydligades ytterligare i budgeterna för 2023 och 2024. Dock har detta arbete fått stå tillbaka på grund av att det inte tilldelats resurser för att arbeta med denna fråga. Behovet kvarstår i dagsläget.

Kriget i Ukraina

Ukraina befinner sig i krig. Ryssland har attackerat landet i ett fullskaligt krig med bombningar som regelmässigt riktar sig mot civila mål såsom barnhem, skolor, sjukhus och civil infrastruktur. Det torde inte vara en överdrift att säga att Ukraina kämpar för sin frihet som folk och för sin vilja att tillhöra en demokrati istället för den diktatur som är det styre Ryssland vill påtvinga Ukraina. Fler än 10.000 civila ukrainare inkluderande hundratals barn har fått sätta livet till i de ryska attackerna. Antalet avlidna och skadade soldater är betydligt fler. Miljoner ukrainare har tvingats lämna hus och hem. En del av dem har hittat sin väg till Åland och bidrar till det åländska samhället.

Ukraina har fått och får fortfarande hjälp av vänskapligt sinnade länder. Omvärldens hjälp har sannolikt varit avgörande för att Ukraina så här långt har lyckats förhindra en total rysk ockupation. Omfattningen av en fortsatt hjälp från omvärlden är den enskilt mest avgörande faktorn för hur kriget kommer att sluta och hur ett kommande fredsavtal kommer att se ut.

Finland och dess grannländer har hjälpt Ukraina med bistånd i olika form till miljardbelopp. Militärmateriel såsom jaktplan, spaningsplan, pansarvagnar, raketer och kanoner har levererats till Ukraina. De nordiska länderna tar sitt ansvar på ett bra sätt. Landskapsregeringen anser att det är rätt och anständigt att också Åland drar sitt strå till stacken men då genom att förstärka den ukrainska civilberedskapen på det sätt som har gjorts. I relation till den åländska befolkningens engagemang är det snarare lämpligt att landskapet bidrar med en konkret insats. Den som ger hjälp kan sannolikt också få motta hjälp om så behövs. Man kan inte utesluta att en eventuell rysk seger i Ukraina kan medföra att de ryska aggressionerna allt starkare riktas åt annat håll. Det är därför lätt att anse att den ukrainska befolkningen kämpar inte bara för sin egen frihet utan också för hela det västliga Europa och för den västliga demokratin. Därmed också för Åland.

Rysslands anfall mot Ukraina har lett till att både Finland och Sverige har anslutit sig till försvarsalliansen Nato. Denna åtgärd visar med all tydlighet att det ryska anfallskriget inte är begränsat enbart till Ukraina. Ryssland misstänks också bland annat för aktioner i Östersjön genom välkända "dragningar" av kablar. Dessa aktioner kallas för hybridkrigföring vilket av andra sakkunniga kallas för ett lågintensivt krig. Försvarsalliansen Nato förstärker med anledning av detta sin närvaro i Östersjön. Sveriges statsminister Ulf Kristersson har uttalat situationen för Sveriges del på ett bra sätt. "Sverige är inte i krig-men det råder inte heller fred." Rysslands anfallskrig i Ukraina berör därmed inte bara Ukraina.

Varför vill Ålands penningautomatförening stöda Ukraina?

Penningautomatföreningen har en gång tidigare fattat beslut om att bistå Ukraina genom utbetalningar till två hjälporganisationer. De har redovisat att den åtgärden väckte en positiv respons hos den egna personalen. Ålands penningautomatförening har inga bonussystem för belöning av personal men åtgärder av detta slag såsom välgörenhet gör personalen stolt över sin arbetsgivare vilket förstås är positivt för penningautomatföreningen som verkar på allt hårdare konkurrensutsatta marknader och där en motiverad personal är basen i verksamheten. Även det nu aktuella stödet till Ukraina baserar sig på ett initiativ från penningautomatföreningen. Spelverksamhet är i sig en svår verksamhet och då är det bra att penningautomatföreningen på detta sätt kan bidra till goda ändamål.

Landskapsregeringens överväganden och sammanfattning

Landskapsregeringen konstaterar att beslutet att bistå Olena Zelenska Foundation med 3 miljoner euro för ombyggnad av skyddsrum till undervisningsrum för 8.500 Ukrainska barn har tagits av Ålands penningautomatförening med ägarstyrningens (landskapsregeringens) godkännande. Det aktuella beloppet har aldrig tillhört nettoavkastningen som överförts till Ålands budget och därmed inte ingått i det fördelningsbara beloppet. Landskapsregeringen konstaterar samtidigt att bistånd till Ukraina har getts år 2022 på ett motsvarande sätt. Därmed lyder bägge dessa åtgärder inte under de fördelningsprinciper som stipuleras i LF (1993:56) om Ålands Penningautomatförening och dess verksamhet. Dessa donationer från penningautomatföreningen innebär således inte att det fördelningsbara beloppet som fördelas till allmännyttiga och andra allmänna ändamål blir mindre.

Landskapsregeringen avser att, med stöd av regeringsprogrammet och med stöd av tidigare arbetsgruppsbetänkanden samt budgetar och utskottsbetänkanden genomföra ett revideringsarbete av den grundläggande fördelningsprincipen mellan penningautomatföreningen och Ålands budget. Landskapsregeringen anser att detta bör göras under denna mandatperiod.

Mariehamn den 23 januari 2025

Lantråd

Katrin Sjögren

Minister

Mats Perämaa